

پیش شرط‌های پیش فروش نفت در بودجه ۱۴۰۰

بهمن آرمان
کارشناس مسائل اقتصادی

دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۰ علاوه بر درآمدهای نفتی، درآمد حاصل از پیش فروش گاز را نیز لحاظ کرده است که باید تا حد بسیار کمی این منبع جدید درآمدی گریست. کارشناسان اقتصاد کشور که با مخالفین برای میلی در ارتباط هستند، همگی پیش فروش نفت را با توجه به تحریم‌ها به عنوان یکی از منابع درآمد دولت در شرایط کنونی منطقی نمی‌دانند و معتقدند که احتمال موفقیت آمیز بودن انتشار این شرایط بسیار کم است و گنجایش آن در بودجه ممکن است به سری بودجه در سال ۱۴۰۰ منجر آید و سری بودجه بر ارزش پول ملی و شاخص‌ها و دیگر ارقام درآمدی کشور خورم نیز اثر نگارد. دولت بر اعلام کرده که این منبع جدید درآمدی برای تأمین زیرساخت‌های کشور در نظر گرفته می‌شود و حاصل آن صرف بودجه عمرانی خواهد شد. اما نخست آنکه با گنجایش آن در لایحه بودجه، منبع درآمد جدید را برای خود پیش بینی کند که امکان تحقق آن بسیار اندک است. ضرورت در بررسی این مساله به این می‌رسد که با اوراق قرضه پیش فروش نفت از دولت خریداری کنند. می‌تواند علاوه بر این، مردم حاضرند برای پیش فروش نفت از دولت خریداری کنند. می‌تواند علاوه بر این، مردم حاضرند شوره به همراه داشته باشند و نباید به این مساله نگاهی خوشبینانه داشت. دوم آنکه، حتی اگر تحریم‌ها لغو شود و امکان فروش این اوراق فراهم شود، خریدار نیز داشته باشد، این ریسک بزرگ وجود دارد که منابع مالی ناشی از پیش فروش نفت نفع نه در راستای بودجه عمرانی، بلکه در جهت هزینه‌های جاری به کار گرفته شود و از این طریق به پیش بینی شده در بودجه نرسد.

اما به موازات بررسی این طرح در ماههای اخیر شورای عالی بورس مصوبه ای نداشته است که بر اساس آن تأسیسات شرکت‌های سهامی عام پروژه محوری یا منابع مالی طرح‌های آن‌ها نیاز بازار سرمایه کشور پذیرد. به‌طور نمونه تعدادی از نهادهای اجرایی از جمله استانداری خوزستان از سازمان برنامه و بودجه است که در لایحه بودجه طرح‌های توسعه‌ای مانند ساخت آزادراه، راه‌آهن و یاروگاه برق و تکمیل سد بتیانی برای سبیل‌ها از مکانیزم شرکت‌های سهامی عام از طریق بورس تأمین مالی می‌شوند. به عبارتی، اکثر پروژه‌های عمرانی کشور مثل تکمیل سدهای مخزنی، ساخت آزادراه‌ها و تکمیل طرح‌های نیمه‌تمامی که به‌کار می‌روند تجهیزات و ماشین‌آلات وارد شده است و ساخت مسکن برای کم‌بختان (فقرزادها)، قالب‌گیری دارو و به نظر می‌رسد که بهتر است دولت این مسیر را تأمین مالی را برای پروژه‌هایی که می‌خواهد از طریق پیش فروش نفت جلو ببرد، بگذراند. در این راستا بانک مرکزی و سازمان برنامه و بودجه کشور نیز نیاز است با یکدیگر کارشناسی خود را قوی‌تر کنند و راه‌های کار سازمان بورس بررسی کنند که آیا صلاحاً امکان پیش فروش نفت در تخریم دارو دارد یا خیر؟

دولت سه منبع درآمدی در بودجه دارد و آن سه نفت، مالیات و سایر درآمدها هستند. برای سال ۱۴۰۰ تحقق هر سه منبع درآمدی در بخش‌های بسیاری همراه است. به خاطر تحریم‌ها ممکن است درآمدهای نفتی محقق نشود و از آنجایی که بخش بزرگی از مالیات‌های دریافتی دولت متناثر از درآمدهای نفتی هستند - مثل حقوق گمرکی و سود بانکی - این دو بخش از تأمین منابع با موانعی مواجهانند که قابل چشم‌پوشی نیست. در بخش سایر درآمدها که فروش دارایی‌های متعلق به دولت می‌تواند باشد نیز از سوی مقام معظم رهبری روی آن تأکید شده است؛ در سال‌های اخیر دیدیم که دولت توانسته بدنه خود را راضی به این واگذاری‌ها نکند. به همین ترتیب هر سه بخش با مسأله فشار تورمی اقتصاد ایران از تهدید می‌کنند. در چنین شرایطی طرح پیش فروش نفت ممکن است مشکل را نیز بیشتر نکند. مزایای با دقت نظر بیشتری به طرح پیش فروش نفت پرداخت و بازنگری‌هایی در بودجه‌ریزی آن انجام داد.

قبل با نفت ۳۵۱۰ هزار میلیارد ریال
و بدون نفت ۳۰۳۹ هزار میلیارد ریال
بوده که نشان از رشد ۱،۹ درصدی
محصول ناخالص داخلی با نفت
و ۱،۳ درصدی محصول ناخالص
داخلی بدون نفت در شش ماهه
نخست سال ۱۳۹۹ دارد.

نتایج ۶ ماهه نخست سال جاری را آن است که در شش ماهه نخست سال ۱۳۹۹ تأثیر تحریم بر رشد اقتصادی کمتر شده و مؤلفه تأثیر گذارتری یعنی کاهش فعالیت بخش‌هایی از اقتصاد که سبب شیوع کووید-۱۹ روی رشد اقتصادی اثر داشته کم تنها مختص ایران نیست و اقتصاد تمام جهان را در بر می‌گیرد.

با این حال آن طور که محمدعلی دهقان دهنوی، معاون اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی می گوید «اگر تحریم ها لغو یا کاهش یابد، شاهد یک رشد اقتصادی انفجاری خواهیم بود. همان شرایطی که در سال ۱۳۹۵ رخ داد و بنابراین یک رشد دورقمی انتظار می رود.»

تهداهای بین‌المللی نیز از آثار
ایک رندت مثبت در نرخ رشد اقتصادی
ایران و پایان رکود خبری می‌دهند. تاکنون
صندوق بین‌المللی پول با پیش‌بینی
رشد سه درصدی اقتصادی ایران در
سال بعد اعلام کرده است که رکود
اقتصادی ایران تمام می‌شود. بانک
تسویه بین‌المللی هم با پیش‌بینی
رشد بیش از چهار درصدی اقتصاد
ایران در سال میلادی بعدی نوشته
است که رشد اقتصادی ایران بین ۵
به سال مثبت می‌شود. بانک جهانی
نیز پیش‌بینی کرده که اقتصاد ایران
به مدار صعودی بازمی‌گردد و رشد
اقتصادی ایران به مثبت دو درصد
می‌رسد. اکونومیست هم برآورده
داشته که رشد اقتصادی ایران از منفی
۱۲ درصد به مثبت دو درصد می‌رسد.

رشد محصول داخلی و ارزش افزوده رسته فعالیت‌های عمده اقتصادی به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰ (درصد)

شرح		سال ۱۳۹۸	بهار ۱۳۹۸	تابستان ۱۳۹۸	پاییز ۱۳۹۸	زمستان ۱۳۹۸	نشد ماهه ۱۳۹۹	بهار ۱۳۹۹	تابستان ۱۳۹۹
گروه کشاورزی		۲.۸	۴.۷	۶.۶	-۱.۳	۱.۲	۱.۷	۰.۱	۲.۷
گروه صنایع و معادن		-۱۴.۴	-۲.۰	-۲۲.۲	-۱.۰	-۱.۶	-۰.۷	-۰.۲	۴.۰
گروه صنایع و معادن بدون نفت		۱.۲	-۱.۳	-۰.۴	۰.۱	-۱.۳	۲.۰	-۰.۲	۴.۳
استخراج نفت و گاز طبیعی		-۲۵.۰	-۴۱.۳	-۶.۹	-۱۵.۴	-۳.۹	-۰.۹	-۱۴.۵	۲.۲
سایر معادن		-۲.۱	-۲.۹	-۳.۳	-۰.۹	-۰.۳	۱.۶	۰.۹	۱.۱
سخت		-۱.۸	-۰.۵	-۳.۷	-۰.۴	۲.۷	۰.۱	-۱.۰	۱.۱
تأمین آب و برق و گاز طبیعی		۴.۸	۲.۱	۳.۸	۲۳.۶	-۶.۱	۵.۴	۱.۷	۹.۲
ساختمان		۵.۶	۶.۷	۸.۹	۱۲.۰	-۲.۲	۲.۰	-۲.۰	۵.۴
گروه خدمات		-۰.۶	-۰.۱	-۰.۴	۰.۱	-۲.۱	-۳.۵	-۳.۹	-۲.۰
عنده و خرده فروش، هتل و رستوران		-۴.۵	-۷.۱	-۵.۰	-۲.۲	-۳.۶	-۶.۲	-۷.۱	-۰.۴
حمل و نقل، اتوباری و از تباطات		۰.۸	۱.۹	۰.۱	۳.۱	-۱.۸	-۱.۴	-۳.۲	۰.۲
واسطه گری های مالی		۰.۹	۰.۸	۱.۰	۱۴.۳	-۱.۵	۱.۲	۱۰.۳	-۷.۵
مستقلات، کرایه و خدمات کسب و کار		۳.۸	۵.۸	۴.۵	-۰.۹	۵.۶	-۲.۸	-۶.۵	۰.۹
امور عمومی، آموزش، بهداشت و مددکاری		-۳.۲	-۲.۰	-۳.۲	-۲.۰	-۵.۴	-۰.۷	۰.۳	-۱.۵
سایر خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی		-۵.۸	-۰.۲	-۷.۴	-۲.۶	-۱۲.۴	-۳.۹	-۳.۰	-۲۳.۸
محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)		-۶.۸	-۹.۹	-۱۰.۱	-۰.۶	-۵.۸	-۱.۹	-۴.۱	۰.۲
محصول ناخالص داخلی بدون نفت (به قیمت بازار)		-۰.۳	-۱.۱	-۰.۳	۲.۱	-۲.۰	-۱.۳	-۲.۴	-۰.۲

■ بهبود نسبت به مدت مشابه سال قبل

در یک نگاه کلی، محصول ناخالص داخلی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ در شش ماهه نخست سال

تجربه کرده است. بر اساس گزارش مرکز آمار، محصول ناخالص داخلی گروه خدمات از منفی ۳,۹ به منفی ۳ در تابستان رسید.

و باغداری، دامداری، جنگل‌داری و ماهیگیری، گروه صنایع و معادن شامل زیربخش‌های استخراج معادن خام و گاز طبیعی، استخراج سایرین معادن، صنعت، تأمین آب، برق و گاز طبیعی و ساختمان می‌باشد و گروه خدمات شامل زیربخش‌های عمده و خرده‌فروشی، فعالیت‌های خدماتی مربوط به تأمین جا و غذا، حمل‌ونقل، انبارداری، پست، اطلاعات و ارتباطات، فعالیت‌های مالی و بیمه، مستغلات، خدمات و خدمات کسب‌وکار و دامپزشکی، اداره امور عمومی و خدمات شهری، آموزش و فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان و دیدگاری اجتماعی و سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی است.

با نگاهی جزئی‌تر در این بخش‌ها، برخی ارقام برای بهار و تابستان تفاوت فاحشی دارند. به‌طوری‌که در رشته صنایع و معادن، بخش استخراج نفت و گاز طبیعی از منفی ۱۴.۵ در بهار، امسال به ۳۴.۴ در تابستان رسیده است. تأمین آب و برق و گاز نیز در این رشته ۱۷.۳ به ۹.۲ رسیده و بیشترین رشد را در رشته فعالیت‌های صنایع و معادن، طی ۶ ماه نخست سال داشته است.

بخش ساختمان نیز از منفی ۲ در بهار به ۵,۴ در تابستان رشد داشته است.

جالب است که به واسطه همین ارقام، رشد محصول ناخالص داخلی بدون احتساب نفت در رشته فعالیت‌های صنایع و معادن از منفی ۲ دهم در بهار امسال به مثبت ۴۰۲ در تابستان رسیده و رشد محصول ناخالص داخلی با احتساب نفت نیز از منفی ۵۰۲ به ۴ صعود کرده است.

اما در گروه خدمات، شرایط هنوز به سبب شیوع ویروس کرونا مثبت ارزیابی نمی‌شود؛ اگرچه رشد اقتصادی، تابستانی بهتر از بهار را

گروه اقتصادی / در حالی که مرکز آمار ایران نرخ رشد اقتصادی ۶ ماهه ۹۹ را، با احتساب نفت منفی ۱۰۹ و بدون نفت منفی ۱۰۳ برآورد کرده است، آمارهای تابستانی نرخ رشد اقتصادی، نشان می‌دهد که تابستان امسال نرخ رشد اقتصادی با نفت دوباره مثبت شده و به مثبت ۲ دهم رسیده است. به این معنای تأثیر تحریم‌ها و کاهش تقاضای امرای انرژی از شیوع ویروس کرونا در تابستان امسال بر نفت کم‌تر شده است.

بر اساس گزارش مرکز آمار ایران، در تابستان ۹۹ رشد محصول حاصله داخلی (رشد اقتصادی) با نفت به ۲۰- درصد و بدون نفت به ۲۰-۰۰- درصد رسید. این درحالی است که در بهار، نفت اصلی اقتصادی با احتساب فصل زمستان ۴۰۱ و بدون نفت منفی ۲۰۴ بوده است و همین شدت منفی بودن آمار بهاری، میانگین ۶ ماهه نخست را کاهش داده است که تا پایان این احتمال وجود دارد که تا پایان سال روند بهبودی طی شده و در نهایت نرخ رشد اقتصادی ۹۹ بالاتر از نرخ رشد اقتصادی ۹۸ باشد. نرخ رشد اقتصادی ۹۸ بر اساس گزارش مرکز آمار ایران با نفت منفی ۶۰۸ و بدون نفت منفی ۳۰۳ دهم بود.

اما در همین حال، مرکز آمار گزارش می‌دهد که در شش ماهه نخست سال ۱۳۹۹ رشته فعالیت‌های گروه کشاورزی ۱،۷ گروه صنایع و معادن ۰،۷- و گروه خدمات ۳،۵- درصد نسبت به دوره مشابه سال قبل، رشد داشته است.

محاسبات فصلی در مرکز آمار ایران در قالب ۱۸ بخش اصلی متشکل از ۴۲ رشته فعالیت انجام می‌شود که بر این اساس گروه کشاورزی شامل زیربخش‌های زراعت